

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
GIOVANNI PITRUZZELLA
της 16ης Μαΐου 2019¹

Υπόθεση C-31/18

**Elektrozpredelenie Yug EAD
κατά
Komisia za energiyno i vodno regulirane (KEVR),
παρισταμένης της:
BMF Port Burgas EAD**

[αίτηση του Administrativen sad Sofia-grad
(διοικητικού πρωτοδικείου Σόφιας, Βουλγαρία)
για την έκδοση προδικαστικής απόφασης]

«Προδικαστική παραπομπή – Εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας – Οδηγία 2009/72/EK – Άρθρο 2, σημεία 3, 4, 5 και 6 – Έννοιες του συστήματος μεταφοράς και του συστήματος διανομής – Κριτήρια διάκρισης των συστημάτων – Επίπεδο τάσης – Ιδιοκτησιακό καθεστώς των εγκαταστάσεων – Ελεύθερη πρόσβαση τρίτων – Πρόσβαση μέσω εξοπλισμού μέσης τάσης – Σημεία διασύνδεσης συστημάτων»

1. Η υπό κρίση υπόθεση αφορά αίτηση προδικαστικής απόφασης υποβληθείσα από το Administrativen sad Sofia-grad (διοικητικό πρωτοδικείο Σόφιας, Βουλγαρία) σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 2, σημεία 3 και 5, της οδηγίας 2009/72/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 2009, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και για την κατάργηση της οδηγίας 2003/54/EK².
2. Τα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο ανέκυψαν στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ του αποκλειστικού διανομέα ηλεκτρικής ενέργειας στη νοτιοανατολική Βουλγαρία και εταιρίας η οποία εκμεταλλεύεται λιμένα, στο πλαίσιο σύμβασης παραχώρησης, η οποία επιθυμεί να συνδέσει το δίκτυο της απευθείας με το σύστημα μεταφοράς και, επομένως, να πληρώνει τα τιμολόγια για τις υπηρεσίες δικτύου απευθείας στον διαχειριστή του συστήματος αυτού.
3. Με την υπό κρίση υπόθεση το Δικαστήριο έχει την ευκαιρία να παράσχει σημαντικές διευκρινίσεις όσον αφορά το περιεχόμενο ορισμένων βασικών εννοιών της οδηγίας 2009/72.

¹ Γλώσσα του πρωτοτύπου: η ιταλική.

² ΕΕ 2009, L 211, σ. 55.

I. Το νομικό πλαίσιο

A. Το δίκαιο της Ένωσης

4. Το άρθρο 2 της οδηγίας 2009/72, το οποίο επιγράφεται «Ορισμοί», προβλέπει τα εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, εφαρμόζονται οι ακόλουθοι ορισμοί:

[...]

- 3) “μεταφορά”: η μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας μέσω διασυνδεδεμένου συστήματος υπερυψηλής και υψηλής τάσης με σκοπό την παροχή σε τελικούς πελάτες ή σε διανομείς, μη συμπεριλαμβανομένης όμως της προμήθειας·
- 4) “διαχειριστής συστήματος μεταφοράς”: κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο είναι υπεύθυνο για τη λειτουργία, τη συντήρηση και, αν είναι αναγκαίο, την ανάπτυξη του συστήματος μεταφοράς σε μία δεδομένη περιοχή και, κατά περίπτωση, των διασυνδέσεων του με άλλα συστήματα, και για τη μακροπρόθεσμη ικανότητα του συστήματος να ανταποκρίνεται στην εύλογη ζήτηση μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας·
- 5) “διανομή”: η μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας μέσω συστημάτων διανομής υψηλής, μεσαίας και χαμηλής τάσης με σκοπό την παράδοσή της σε πελάτες, μη συμπεριλαμβανομένης όμως της προμήθειας·
- 6) “διαχειριστής συστήματος διανομής”: κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο είναι υπεύθυνο για τη λειτουργία, τη συντήρηση και, αν είναι αναγκαίο, την ανάπτυξη του συστήματος διανομής σε μία δεδομένη περιοχή και, κατά περίπτωση, των διασυνδέσεων του με άλλα συστήματα, και για τη μακροπρόθεσμη ικανότητα του συστήματος να ανταποκρίνεται στην εύλογη ζήτηση διανομής ηλεκτρικής ενέργειας».

B. Το βουλγαρικό δίκαιο

5. Το άρθρο 86, παράγραφος 1, του Zakon za energetikata (νόμου περί ενέργειας, στο εξής: ZE) (DV αριθ. 107, 2003) ορίζει ότι «[η] μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας πραγματοποιείται από τον διαχειριστή του συστήματος μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας, ο οποίος διαθέτει άδεια για τη μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας και είναι πιστοποιημένος [...]».

6. Κατά το άρθρο 88, παράγραφος 1, του ZE, «[η] διανομή ηλεκτρικής ενέργειας και η εκμετάλλευση των συστημάτων διανομής ηλεκτρικής ενέργειας πραγματοποιούνται από τους διαχειριστές των συστημάτων διανομής ηλεκτρικής ενέργειας, οι οποίοι είναι κύριοι των συστημάτων αυτών σε καθορισμένη περιοχή και διαθέτουν άδεια διανομής ηλεκτρικής ενέργειας στην αντίστοιχη περιοχή [...]».

7. Το άρθρο 1 των συμπληρωματικών διατάξεων του ZE (DV αριθ. 54, 2012) περιλαμβάνει τους ακόλουθους ορισμούς:

«20. “σύστημα μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας”: το σύνολο των ηλεκτρικών γραμμών και ηλεκτρικών εγκαταστάσεων που προορίζονται για τη μεταφορά, τον μετασχηματισμό της ηλεκτρικής ενέργειας υψηλής τάσης σε ηλεκτρική ενέργεια μέσης τάσης και την ανακατανομή των ροών ηλεκτρικής ενέργειας·

[...]

22. “σύστημα διανομής ηλεκτρικής ενέργειας”: το σύνολο των ηλεκτρικών γραμμών και ηλεκτρικών εγκαταστάσεων υψηλής, μέσης και χαμηλής τάσης που χρησιμεύουν για τη διανομή ηλεκτρικής ενέργειας·

[...]

44. “μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας [...]”: η μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας [...] μέσω συστήματος μεταφοράς [...].

49. “διανομή”: η μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας [...] μέσω συστημάτων διανομής».

II. Τα πραγματικά περιστατικά, η διαδικασία της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

8. Η εταιρία Elektrozpredelenie Yug EAD (στο εξής: ER Yug) διαθέτει αποκλειστική άδεια χορηγηθείσα από τη βουλγαρική ρυθμιστική αρχή ενέργειας και υδάτων (Komisia za energiyano i vodno regulirane· στο εξής: KEVR), βάσει της οποίας ασκεί δραστηριότητα διανομής ηλεκτρικής ενέργειας, μέσω συστήματος διανομής, στην περιοχή που καθορίζεται στην άδεια, ήτοι στη νοτιοανατολική Βουλγαρία.

9. Στην περιοχή που καλύπτει η άδεια της ER Yug περιλαμβάνεται η περιοχή στην οποία ευρίσκονται οι εγκαταστάσεις της εταιρίας BMF Port Burgas EAD (στο εξής: BMF), και ειδικότερα οι λιμενικοί τερματικοί σταθμοί Μπουργκάς Δύση και Μπουργκάς Ανατολή, η διαχείριση των οποίων έχει ανατεθεί κατά παραχώρηση στην BMF από δημόσια επιχείρηση. Στην περιοχή αυτή, η BMF διαχειρίζεται τον λιμένα και παρέχει τις σχετικές υπηρεσίες.

10. Οι εγκαταστάσεις της BMF είναι συνδεδεμένες με το δίκτυο ηλεκτρικής ενέργειας μέσω γραμμής μέσης τάσης (20 kV), η οποία αποκαλείται «Novo pristanishte» («Νέος λιμένας») και είναι συνδεδεμένη, σε επίπεδο μέσης τάσης, με τον εξοπλισμό μέσης τάσης (επίσης 20 kV) του υποσταθμού μετασχηματισμού ηλεκτρικής ενέργειας «Ribari» («Αλιείς»)³. Η ηλεκτρική γραμμή «Novo pristanishte» ανήκει κατά κυριότητα στο Δημόσιο και έχει ανατεθεί στην BMF στο πλαίσιο της παραχώρησης των προαναφερθέντων λιμενικών τερματικών σταθμών. Ο υποσταθμός «Ribari» ανήκει κατά κυριότητα στον διαχειριστή του συστήματος μεταφοράς στη Βουλγαρία, στην εταιρία Elektroenergien sistemien operator (στο εξής: ESO).

11. Η ηλεκτρική ενέργεια φθάνει στο σύστημα μεταφοράς της ESO με τάση 110 kV (υψηλή τάση) και μετασχηματίζεται στους μετασχηματιστές αριθ. 1 και αριθ. 2 σε ηλεκτρικό ρεύμα μέσης τάσης (20 kV) πριν εισέλθει στον εξοπλισμό μέσης τάσης (20 kV) του υποσταθμού «Ribari». Τα όργανα εμπορικής μέτρησης της ηλεκτρικής ενέργειας που μεταφέρεται μέσω του συστήματος μεταφοράς της ESO στο σύστημα διανομής της ER Yug είναι εγκαταστημένα ακριβώς μετά τους μετασχηματιστές αριθ. 1 και αριθ. 2 στο επίπεδο των συνδέσεων των κυψελών αριθ. 26 και αριθ. 39 του εξοπλισμού μέσης τάσης του υποσταθμού «Ribari». Η γραμμή «Novo pristanishte» είναι συνδεδεμένη με τον κλειστό εξοπλισμό διανομής μέσης τάσης (20 kV) του υποσταθμού «Ribari» στο επίπεδο της κυψέλης αριθ. 44. Η γραμμή αυτή χρησιμοποιείται για τη μεταφορά και την προμήθεια ηλεκτρικής ενέργειας αποκλειστικά στην BMF.

12. Το 2013, η ER Yug και η BMF συνήψαν σύμβαση υπηρεσιών δικτύου, βάσει της οποίας η πρώτη παρείχε στη δεύτερη πρόσβαση στο σύστημα διανομής ηλεκτρικής ενέργειας και μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας στο σύστημα αυτό, για την προμήθεια ηλεκτρικής ενέργειας στις εγκαταστάσεις της BMF στην περιοχή του λιμένα του Μπουργκάς.

³ Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι οι εγκαταστάσεις της BMF στον λιμένα του Μπουργκάς είναι συνδεδεμένες με το ηλεκτρικό δίκτυο επίσης μέσω δύο άλλων γραμμών: της γραμμής «Komi» και της ηλεκτρικής γραμμής «Pargova tsentrala» («ατμοηλεκτρικός σταθμός»). Πάντως, η υπόθεση που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου δεν αφορά τις δύο αυτές ηλεκτρικές γραμμές.

13. Εντούτοις, θεωρώντας ότι είναι άμεσα συνδεδεμένη με το δίκτυο μεταφοράς, η BMF, το 2016, κατήγγειλε τη σύμβαση με την ER Yug και συνήψε με την ESO συμβάσεις με αντικείμενο την πρόσβαση στο δίκτυο μεταφοράς, την παροχή υπηρεσιών δικτύου και τη μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας για την προμήθεια ηλεκτρικής ενέργειας στις προαναφερθείσες εγκαταστάσεις της BMF.

14. Παρά ταύτα, η ER Yug, θεωρώντας ότι οι εγκαταστάσεις της BMF παρέμεναν συνδεδεμένες με το δίκτυο διανομής, συνέχισε να εκδίδει προς την BMF τιμολόγια για την πρόσβαση στο σύστημα διανομής και για τη μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας στο σύστημα αυτό.

15. Η BMF προσέφυγε τότε ενώπιον της KEVR, η οποία διαπίστωσε, στην απόφαση αριθ. Zh-37 της 28ης Φεβρουαρίου 2017, ότι, μετά την παρέλευση της προθεσμίας προειδοποίησης σχετικά με την καταγγελία της σύμβασης, η ER Yug δεν δικαιούνταν πλέον να εκδίδει προς την BMF τιμολόγια για την πρόσβαση στο σύστημα διανομής ηλεκτρικής ενέργειας και για τη μεταφορά στο σύστημα αυτό. Η KEVR έκρινε, κατά πλειοψηφία, ότι οι εγκαταστάσεις της BMF ήταν άμεσα συνδεδεμένες με το σύστημα μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας της ESO και ότι, επομένως, η BMF μπορούσε να έχει άμεση πρόσβαση στο σύστημα αυτό. Επομένως, η KEVR διέταξε την ER Yug να παύσει να εκδίδει προς την BMF τιμολόγια για την πρόσβαση στο σύστημα διανομής και για τη μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας στο σύστημα αυτό και να αναθεωρήσει τα τιμολόγια που εξέδωσε μετά την εκπνοή της προθεσμίας προειδοποίησης σχετικά με την καταγγελία της σύμβασης που είχε συνάψει με την BMF.

16. Η ER Yug άσκησε κατά της ως άνω απόφασης της KEVR προσφυγή ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.

17. Στο πλαίσιο της δίκης που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, η ER Yug υποστηρίζει ότι, όσο η BMF είναι συνδεδεμένη με το σύστημα διανομής ηλεκτρικής ενέργειας, η BMF δεν μπορεί να καταγγείλει τη σύμβαση πρόσβασης στο σύστημα και μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας μέσω του συστήματος αυτού. Στο σύστημα της οδηγίας 2009/72, το καθοριστικό στοιχείο για τη διάκριση μεταξύ συστήματος μεταφοράς και συστήματος διανομής ηλεκτρικής ενέργειας είναι το επίπεδο τάσης: υπερυψηλή και υψηλή τάση για το σύστημα μεταφοράς, υψηλή, μέση και χαμηλή τάση για το σύστημα διανομής. Ο ορισμός της μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας, ο οποίος προκύπτει από το άρθρο 1, σημεία 20 και 44, του ΖΕ δεν είναι συμβατός με τον ορισμό που περιέχεται στο άρθρο 2, σημείο 3, της οδηγίας 2009/72, ο οποίος, βάσει του άμεσου αποτελέσματος της οδηγίας αυτής και βάσει της αρχής της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης, πρέπει να εφαρμόζεται άμεσα. Αυτό συνεπάγεται ότι η παροχή υπηρεσιών δικτύου σε επίπεδο μέσης τάσης συνιστά δραστηριότητα διανομής ηλεκτρικής ενέργειας. Ο διαχειριστής του συστήματος μεταφοράς, η ESO, δεν δικαιούνται να συνδέσει τους δικούς του πελάτες με το σύστημα μεταφοράς μέσης τάσης ούτε να παρέχει υπηρεσίες δικτύου μέσης τάσης, δεδομένου ότι τέτοιες δραστηριότητες εμπίπτουν στις υπηρεσίες διανομής ηλεκτρικής ενέργειας για τις οποίες η ER Yug διαθέτει αποκλειστική άδεια στην περιοχή στην οποία ευρίσκονται οι εγκαταστάσεις της BMF.

18. Αντιθέτως, η BMF υποστηρίζει ότι οι εγκαταστάσεις της είναι άμεσα συνδεδεμένες με το σύστημα μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας μέσω του υποσταθμού «Ribari». Επομένως, εφόσον ούτε ο εν λόγω υποσταθμός ούτε η γραμμή «Novo pristanishte» που είναι συνδεδεμένη με αυτόν ανήκουν κατά κυριότητα στην ER Yug, δεν συνιστούν στοιχεία του συστήματος διανομής ηλεκτρικής ενέργειας. Ως εκ τούτου, η BMF θεωρεί ότι η άδεια της ER Yug δεν πληροί τις αναγκαίες προϋποθέσεις, επειδή υπηρεσίες πρόσβασης και μεταφοράς παρέχονται μέσω του συστήματος διανομής ηλεκτρικής ενέργειας, και όχι επειδή οι υπηρεσίες τιμολογούνται.

19. Το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί ότι, στην υπό κρίση υπόθεση, πρέπει να προσδιοριστούν το δίκτυο, διανομής ή μεταφοράς, ηλεκτρικής ενέργειας με το οποίο είναι συνδεδεμένες οι εγκαταστάσεις της BMF και, επομένως, ο διαχειριστής στον οποίο η εταιρία αυτή πρέπει να πληρώνει τα τιμολόγια για τις υπηρεσίες δικτύου. Επομένως, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι είναι καθοριστικής σημασίας να προσδιοριστεί το κριτήριο διάκρισης των δραστηριοτήτων μεταφοράς και διανομής ηλεκτρικής ενέργειας καθώς και το κριτήριο διάκρισης των εννοιών του «συστήματος μεταφοράς» και του

«συστήματος διανομής». Συγκεκριμένα, αν θεωρηθεί ότι το επίπεδο τάσης είναι το μοναδικό κριτήριο για τη διάκριση των δραστηριοτήτων αυτών, τότε, δεδομένου ότι η γραμμή «Novo pristanishte» είναι συνδεδεμένη με τον υποσταθμό «Ribari» μέσης τάσης, η BMF θα πρέπει να πληρώνει τα τιμολόγια για τις υπηρεσίες δικτύου στην ER Yug, η οποία θα έχει αποκλειστικό δικαίωμα παροχής υπηρεσιών δικτύου σε όλους τους πελάτες που είναι συνδεδεμένοι στο επίπεδο μέσης τάσης στην καθοριζόμενη στην άδειά της περιοχή, ανεξαρτήτως του αν η ER Yug είναι ιδιοκτήτρια των σχετικών εγκαταστάσεων.

20. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει επίσης ότι ο εθνικός νομοθέτης διέκρινε το σύστημα μεταφοράς και το σύστημα διανομής βάσει του κριτηρίου της ιδιοκτησίας των ηλεκτρικών εγκαταστάσεων από τον διαχειριστή του συστήματος μεταφοράς ή τον διαχειριστή του συστήματος διανομής. Αντιθέτως, όσον αφορά το επίπεδο τάσης, η θέση του εθνικού νομοθέτη δεν είναι εξίσου σαφής. Εντούτοις, από τους ορισμούς του άρθρου 2, σημεία 3 και 5, της οδηγίας 2009/72 φαίνεται να προκύπτει ότι, για τον νομοθέτη της Ένωσης, το μόνο κριτήριο που ασκεί επιρροή είναι αυτό του επιπέδου τάσης της μεταφερόμενης ηλεκτρικής ενέργειας, όπως επιβεβαίωσε το Δικαστήριο στην απόφαση της 22ας Μαΐου 2008, citiworks (C-439/06, EU:C:2008:298).

21. Υπό τις συνθήκες αυτές, το αιτούν δικαστήριο αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

- «1) Έχουν οι διατάξεις του άρθρου 2, σημεία 3 και 5, της οδηγίας 2009/72 την έννοια ότι το μοναδικό κριτήριο για την οριοθέτηση μεταξύ του δικτύου διανομής και του δικτύου μεταφοράς, και, κατ' επέκταση, μεταξύ των δραστηριοτήτων “διανομής” και “μεταφοράς” ηλεκτρικής ενέργειας, είναι το επίπεδο της τάσεως, και ότι δεν επιτρέπεται στα κράτη μέλη, παρά την ελευθερία τους να κατευθύνουν τους χρήστες δικτύου προς το ένα ή το άλλο είδος δικτύου (δίκτυο μεταφοράς ή δίκτυο διανομής), να εισαγάγουν ως πρόσθετο κριτήριο οριοθέτησης για τις δραστηριότητες μεταφοράς και διανομής την κυριότητα των πάγιων στοιχείων που χρησιμοποιούνται για την άσκηση των δραστηριοτήτων αυτών;
- 2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα: πρέπει οι πελάτες ηλεκτρικής ενέργειας που είναι συνδεδεμένοι με το δίκτυο μέσης τάσεως να θεωρούνται πάντοτε πελάτες του διαχειριστή του δικτύου διανομής που διαθέτει άδεια για την αντίστοιχη περιοχή, και μάλιστα ανεξαρτήτως της κυριότητας του εξοπλισμού με τον οποίο είναι άμεσα συνδεδεμένες οι ηλεκτρικές εγκαταστάσεις των πελατών αυτών και ανεξαρτήτως των συμβάσεων που έχουν συνάψει οι πελάτες απευθείας με τον διαχειριστή του συστήματος μεταφοράς;
- 3) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα: είναι επιτρεπτές, κατά την έννοια και τον σκοπό της οδηγίας 2009/72, εθνικές ρυθμίσεις όπως αυτή του άρθρου 1, σημείο 44, σε συνδυασμό με το σημείο 20, των συμπληρωματικών διατάξεων του νόμου περί ενέργειας, βάσει των οποίων η “μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας” είναι η μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας μέσω του συστήματος μεταφοράς και το “σύστημα μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας” είναι το σύνολο των ηλεκτρικών γραμμών και ηλεκτρικών εγκαταστάσεων που προορίζονται για τη μεταφορά, τον μετασχηματισμό της ηλεκτρικής ενέργειας υψηλής τάσεως σε ηλεκτρική ενέργεια μέσης τάσεως και την ανακατανομή των ροών ηλεκτρικής ενέργειας; Είναι επιτρεπτές, υπό τις ίδιες προϋποθέσεις, εθνικές διατάξεις όπως αυτή του άρθρου 88, παράγραφος 1, του νόμου περί ενέργειας, κατά την οποία “[η] διανομή ηλεκτρικής ενέργειας και η εκμετάλλευση των συστημάτων διανομής ηλεκτρικής ενέργειας πραγματοποιούνται από τους διαχειριστές των συστημάτων διανομής ηλεκτρικής ενέργειας, οι οποίοι είναι κύριοι των συστημάτων αυτών σε καθορισμένη περιοχή και διαθέτουν άδεια διανομής ηλεκτρικής ενέργειας στην αντίστοιχη περιοχή”;

III. Νομική ανάλυση

22. Τα προδικαστικά ερωτήματα που το αιτούν δικαστήριο υπέβαλε στο Δικαστήριο αναδεικνύουν σημαντικά ζητήματα όσον αφορά την ερμηνεία διάφορων βασικών εννοιών της οδηγίας 2009/72 και, ειδικότερα, των εννοιών του «συστήματος μεταφοράς» και του «συστήματος διανομής».

23. Πριν εξετάσω τα ερωτήματα αυτά, εκτιμώ ότι είναι σκόπιμο να υπενθυμιστούν, προκαταρκτικώς, οι σκοποί που επιδιώκει η οδηγία αυτή, υπό το πρίσμα της σχετικής νομολογίας του Δικαστηρίου.

A. Ο σκοπός της οδηγίας 2009/72 υπό το πρίσμα της νομολογίας του Δικαστηρίου

24. Η οδηγία 2009/72 εκδόθηκε στο πλαίσιο της «τρίτης δέσμης μέτρων για την ενέργεια» και θεσπίζει, όπως προκύπτει από το άρθρο της 1, κοινούς κανόνες για τη μεταφορά και τη διανομή της ηλεκτρικής ενέργειας, καθώς και διατάξεις για την προστασία των καταναλωτών, με στόχο τη βελτίωση και την ολοκλήρωση ανταγωνιστικών αγορών ηλεκτρικής ενέργειας στην Ένωση⁴.

25. Από τις αιτιολογικές σκέψεις 3 και 8 της οδηγίας 2009/72 συνάγεται ότι αυτή αποσκοπεί στη δημιουργία μιας πλήρως ανοικτής αγοράς, η οποία παρέχει σε όλους τους καταναλωτές τη δυνατότητα να επιλέγουν ελεύθερα τους προμηθευτές τους και δίνει σε όλους τους προμηθευτές την ελευθερία να προμηθεύουν τους πελάτες τους⁵ και στην οποία διασφαλίζονται ο ανταγωνισμός και ο εφοδιασμός με ηλεκτρική ενέργεια με τις κατά το δυνατόν πιο ανταγωνιστικές τιμές.

26. Συναφώς, η οδηγία 2009/72 αποσκοπεί επίσης στη διευκόλυνση της διασυνοριακής πρόσβασης νέων προμηθευτών ηλεκτρικής ενέργειας, πράγμα που συμβάλλει, όπως διευκρινίζεται στην αιτιολογική σκέψη 5 της ίδιας οδηγίας, στην κατοχύρωση της ασφάλειας του εφοδιασμού ηλεκτρικής ενέργειας, η οποία είναι ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής κοινωνίας. Προς τούτο, η οδηγία 2009/72 στοχεύει στην περαιτέρω ανάπτυξη των διασυνοριακών διασυνδέσεων.

27. Στο πλαίσιο αυτό, η διασφάλιση πρόσβασης στο δίκτυο χωρίς δυσμενείς διακρίσεις, με διαφανή τρόπο και σε λογικές τιμές είναι στοιχείο αναγκαίο για την καλή λειτουργία του ανταγωνισμού και έχει πρωταρχική σημασία για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας⁶.

28. Για την επίτευξη των σκοπών αυτών, η οδηγία 2009/72 περιέχει διατάξεις οι οποίες διασφαλίζουν τον πραγματικό νομικό και λειτουργικό διαχωρισμό των δικτύων από τις δραστηριότητες παραγωγής και προμήθειας, προκειμένου να αποφευχθούν, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 9 της εν λόγω οδηγίας, δυσμενείς διακρίσεις όσον αφορά τη διαχείριση των δικτύων, αλλά και όσον αφορά την παροχή κινήτρων στις κάθετα ολοκληρωμένες επιχειρήσεις για την πραγματοποίηση των ενδεδειγμένων επενδύσεων στα δίκτυά τους.

29. Στο πλαίσιο αυτό, το άρθρο 2 της οδηγίας 2009/72 περιέχει σειρά ορισμών των βασικών εννοιών που χρησιμοποιούνται σε αυτήν.

30. Η οδηγία 2009/72 δεν ορίζει τις έννοιες του «συστήματος μεταφοράς» και του «συστήματος διανομής» ως τέτοιων, αλλά ορίζει, στο άρθρο της 2, σημεία 3 και 5, τις έννοιες της «μεταφοράς» και της «διανομής» ηλεκτρικής ενέργειας. Η μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας ορίζεται ως «η μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας μέσω διασυνδεδεμένου συστήματος υπερυψηλής και υψηλής τάσης με σκοπό την παροχή σε τελικούς πελάτες ή σε διανομείς, μη συμπεριλαμβανομένης όμως της προμήθειας».

⁴ Πρβλ. απόφαση της 28ης Νοεμβρίου 2018, Solvay Chimica Italia κ.λπ. (C-262/17, C-263/17 και C-273/17, EU:C:2018:961, σκέψη 27). Στις 30 Νοεμβρίου 2016, η Επιτροπή δημοσίευσε πρόταση αναδιτύπωσης της οδηγίας [βλ. COM(2016) 864 τελικό (διορθωτικό της 20ής Απριλίου 2017 COM(2016) 864 τελικό/2)].

⁵ Πρβλ. απόφαση της 28ης Νοεμβρίου 2018, Solvay Chimica Italia κ.λπ. (C-262/17, C-263/17 και C-273/17, EU:C:2018:961, σκέψη 55).

⁶ Πρβλ., με παραπομπή στην προϊσχύσασα οδηγία 2003/54/ΕΚ, αποφάσεις της 22ας Μαΐου 2008, citiworks (C-439/06, EU:C:2008:298, σκέψεις 40 έως 44), και της 9ης Οκτωβρίου 2008, Sabatauskas κ.λπ. (C-239/07, EU:C:2008:551, σκέψη 31).

Αντιθέτως, η διανομή ηλεκτρικής ενέργειας ορίζεται ως «η μεταφορά ηλεκτρικής ενεργείας μέσω συστημάτων διανομής υψηλής, μεσαίας και χαμηλής τάσης με σκοπό την παράδοσή της σε πελάτες, μη συμπεριλαμβανομένης όμως της προμήθειας». Η έννοια της προμήθειας πρέπει να νοείται, κατά το άρθρο 2, σημείο 19, της ως άνω οδηγίας, ως η πώληση ηλεκτρικής ενέργειας σε πελάτες⁷.

31. Από τους ως άνω ορισμούς των εννοιών της «μεταφοράς» και της «διανομής» το Δικαστήριο συνήγαγε τους ορισμούς των εννοιών του «συστήματος μεταφοράς» και του «συστήματος διανομής». Συναφώς, το Δικαστήριο όρισε, αφενός, το σύστημα μεταφοράς ως διασυνδεδεμένο σύστημα που χρησιμεύει για τη διοχέτευση ηλεκτρικής ενέργειας υπερυψηλής και υψηλής τάσης, η οποία προορίζεται να παραδοθεί σε τελικούς πελάτες ή σε διανομείς, και, αφετέρου, το σύστημα διανομής ως σύστημα που χρησιμεύει για τη διοχέτευση ηλεκτρικής ενέργειας υψηλής, μεσαίας και χαμηλής τάσης, η οποία προορίζεται να πωληθεί σε πελάτες χονδρικής ή σε τελικούς πελάτες⁸.

32. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο εκτίμησε ότι, όσον αφορά τη φύση των συστημάτων μεταφοράς και διανομής και την ποσότητα της ηλεκτρικής ενέργειας που μεταφέρεται μέσω των συστημάτων αυτών, μόνον η τάση της ηλεκτρικής αυτής ενέργειας είναι το κριτήριο διάκρισης μεταξύ μεταφοράς και διανομής και το κριτήριο που ασκεί επιρροή προκειμένου να καθορισθεί αν το δίκτυο συνιστά σύστημα μεταφοράς ή σύστημα διανομής κατά την έννοια της εν λόγω οδηγίας⁹.

33. Αντιθέτως, βάσει των ίδιων αυτών ορισμών, το Δικαστήριο έκρινε ότι, προκειμένου να καθορισθεί αν το σύστημα εμπίπτει ή όχι στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2009/72, δεν ασκούν επιρροή άλλα κριτήρια όπως η ημερομηνία δημιουργίας του συστήματος ή η περίπτωση ότι το σύστημα προορίζεται για ιδιοκατανάλωση και τελεί υπό τη διαχείριση ιδιωτικού φορέα, σύστημα με το οποίο έχει συνδεθεί περιορισμένος αριθμός μονάδων παραγωγής και κατανάλωσης, ή το μέγεθος του συστήματος¹⁰.

34. Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι συστήματα τα οποία επιτελούν τη λειτουργία διοχέτευσης ηλεκτρικής ενέργειας, αφενός, υπερυψηλής και υψηλής τάσης η οποία προορίζεται να παραδοθεί σε τελικούς πελάτες ή διανομείς και, αφετέρου, υψηλής, μέσης και χαμηλής τάσης η οποία προορίζεται να πωληθεί σε τελικούς πελάτες, πρέπει να θεωρούνται, αντιστοίχως, «συστήματα μεταφοράς» ή «συστήματα διανομής» που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2009/72¹¹.

35. Συναφώς, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι, μολοντί η οδηγία 2009/72 αναγνωρίζει στα κράτη μέλη εξουσία εκτιμήσεως όσον αφορά την εφαρμογή της και, επομένως, τους τρόπους με τους οποίους αυτά μπορούν να επιτύχουν τους καθοριζόμενους στην οδηγία αυτή σκοπούς, εντούτοις τα κράτη μέλη υποχρεούνται, σε κάθε περίπτωση, να διασφαλίζουν τον σεβασμό των αρχών και του συστήματος της ίδιας οδηγίας στο πεδίο εφαρμογής της. Με άλλα λόγια, όταν έχει εφαρμογή η οδηγία 2009/72, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να αποκλείσουν από τη ρύθμιση που προβλέπεται σε αυτήν στοιχεία ή πτυχές που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της σχετικά με την οργάνωση και τη λειτουργία του τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας¹².

7 Απόφασεις της 28ης Νοεμβρίου 2018, Solvay Chimica Italia κ.λπ. (C-262/17, C-263/17 και C-273/17, EU:C:2018:961, σκέψη 28), και, κατ' αναλογία, της 22ας Μαΐου 2008, citiworks (C-439/06, EU:C:2008:298, σκέψη 45).

8 Βλ., όσον αφορά την οδηγία 2003/54, απόφαση της 22ας Μαΐου 2008, citiworks (C-439/06, EU:C:2008:298, σκέψη 46). Βλ., επίσης, απόφαση της 28ης Νοεμβρίου 2018, Solvay Chimica Italia κ.λπ. (C-262/17, C-263/17 και C-273/17, EU:C:2018:961, σκέψη 29).

9 Όπ.π. (σκέψη 48 και σκέψη 30, αντιστοίχως).

10 Απόφαση της 28ης Νοεμβρίου 2018, Solvay Chimica Italia κ.λπ. (C-262/17, C-263/17 και C-273/17, EU:C:2018:961, σκέψεις 31 και 35).

11 Πρβλ. απόφαση της 28ης Νοεμβρίου 2018, Solvay Chimica Italia κ.λπ. (C-262/17, C-263/17 και C-273/17, EU:C:2018:961, σκέψη 37).

12 Η αρχή αυτή προκύπτει σαφώς από τις αποφάσεις της 22ας Μαΐου 2008, citiworks (C-439/06, EU:C:2008:298, σκέψεις 44, 49 και 55), καθώς και της 28ης Νοεμβρίου 2018, Solvay Chimica Italia κ.λπ. (C-262/17, C-263/17 και C-273/17, EU:C:2018:961, σκέψεις 48 και 51), σχετικά με την πρόσβαση τρίτων και την κατηγοριοποίηση των ηλεκτρικών δικτύων που προβλέπονται στην οδηγία. Πρβλ. και υποσημείωση 25 των παρούσων προτάσεων.

36. Το Δικαστήριο διατύπωσε την αρχή αυτή όσον αφορά, ειδικότερα, τον καθορισμό συστήματος διανομής κατά την έννοια της οδηγίας 2009/72 και υπογράμμισε ότι τα κράτη μέλη δεν μπορούν να υπαγάγουν συστήματα που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2009/72 σε κατηγορία συστημάτων διανομής χωριστή από τις κατηγορίες που ρητώς καθιερώνει η οδηγία αυτή, προκειμένου να ισχύουν για τα εν λόγω συστήματα εξαιρέσεις μη προβλεπόμενες από την οδηγία¹³. Η συλλογιστική αυτή μπορεί να εφαρμοστεί, τηρουμένων των αναλογιών, στα συστήματα μεταφοράς¹⁴.

37. Από τη νομολογία αυτή προκύπτει ότι, όσον αφορά δίκτυα ηλεκτρικής ενέργειας τα οποία μπορούν να χαρακτηριστούν ως συστήματα μεταφοράς ή συστήματα διανομής κατά την οδηγία 2009/72, παρά την εξουσία εκτιμήσεως που η οδηγία αυτή αναγνωρίζει στα κράτη μέλη, δεν είναι δυνατόν να υφίστανται «γκρίζες ζώνες», ήτοι δίκτυα τα οποία μπορούν να χαρακτηριστούν ως συστήματα μεταφοράς ή συστήματα διανομής κατά την οδηγία 2009/72, αλλά τα οποία κατόπιν επιλογής των κρατών μελών δεν υπάγονται στην προβλεπόμενη από την εν λόγω οδηγία ρύθμιση.

38. Όσον αφορά ειδικότερα την πρόσβαση στα συστήματα μεταφοράς και στα συστήματα διανομής, το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως υπογραμμίσει ότι η ελεύθερη πρόσβαση τρίτων στα συστήματα αυτά, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 32, παράγραφος 1, πρώτη και δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 2009/72¹⁵, συνιστά έναν από τους θεμελιώδεις σκοπούς της οδηγίας αυτής¹⁶, καθώς και ένα από τα ουσιώδη μέτρα τα οποία οφείλουν να εφαρμόζουν τα κράτη μέλη για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας¹⁷.

39. Λαμβανομένης υπόψη της σημασίας της αρχής της ελεύθερης πρόσβασης στα συστήματα μεταφοράς ή διανομής, η εξουσία εκτιμήσεως την οποία αναγνωρίζει στα κράτη μέλη το άρθρο 32, παράγραφος 1, της οδηγίας 2009/72, σύμφωνα με το άρθρο 288 ΣΛΕΕ, για τη θέσπιση των αναγκαίων μέτρων για την εφαρμογή συστήματος πρόσβασης τρίτων στα συστήματα μεταφοράς ή διανομής, ουδόλως τους επιτρέπει να αγνοήσουν την αρχή αυτή, εκτός από τις περιπτώσεις όπου η οδηγία αυτή προβλέπει εξαιρέσεις ή παρεκκλίσεις¹⁸.

40. Η πρόσβαση τρίτων στα συστήματα μεταφοράς και στα συστήματα διανομής πρέπει, σε κάθε περίπτωση, να στηρίζεται σε αντικειμενικά, μη εισάγοντα δυσμενείς διακρίσεις, διαφανή κριτήρια, καθώς και σε τιμές που δημοσιοποιούνται πριν τεθούν σε ισχύ και, επίσης, η πρόσβαση αυτή να μην εξαρτάται από την άσκηση διακριτικής ευχέρειας¹⁹.

41. Επιπλέον, το Δικαστήριο ανέδειξε, αφενός, τον στενό δεσμό μεταξύ του δικαιώματος πρόσβασης και της ελευθερίας επιλογής προμηθευτή από τους καταναλωτές και, αφετέρου, την αντίστοιχη ελευθερία κάθε προμηθευτή να προμηθεύει ηλεκτρική ενέργεια στους πελάτες του, στοιχεία που χαρακτηρίζουν μια πλήρως ανοικτή αγορά. Συγκεκριμένα, προκειμένου να διασφαλίζεται ότι οι επιλέξιμοι πελάτες μπορούν να επιλέγουν ελεύθερα τον προμηθευτή τους, οι προμηθευτές πρέπει να μπορούν να έχουν πρόσβαση στα δίκτυα μεταφοράς και στα δίκτυα διανομής μέσω των οποίων μεταφέρεται η ηλεκτρική ενέργεια στον πελάτη²⁰.

13 Απόφαση της 28ης Νοεμβρίου 2018, Solvay Chimica Italia κ.λπ. (C-262/17, C-263/17 και C-273/17, EU:C:2018:961, σκέψη 48).

14 Πρβλ., με παραπομπή στην οδηγία 2003/54, απόφαση της 22ας Μαΐου 2008, citiworks (C-439/06, EU:C:2008:298, σκέψη 49 in fine).

15 Το άρθρο 32 της οδηγίας 2009/72, το οποίο επιγράφεται «Πρόσβαση τρίτων», ορίζει στην παράγραφο του 1 ότι «[τ]α κράτη μέλη διασφαλίζουν την εφαρμογή ενός συστήματος για την πρόσβαση τρίτων στα συστήματα μεταφοράς και διανομής με βάση δημοσιευμένα τιμολόγια, το οποίο ισχύει για όλους τους επιλέξιμους πελάτες και εφαρμόζεται αντικειμενικά και χωρίς διακρίσεις μεταξύ των χρηστών του συστήματος».

16 Απόφαση της 9ης Οκτωβρίου 2008, Sabatauskas κ.λπ. (C-239/07, EU:C:2008:551, σκέψη 46).

17 Βλ., εσχάτως, απόφαση της 28ης Νοεμβρίου 2018, Solvay Chimica Italia κ.λπ. (C-262/17, C-263/17 και C-273/17, EU:C:2018:961, σκέψη 54 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

18 Απόφαση της 28ης Νοεμβρίου 2018, Solvay Chimica Italia κ.λπ. (C-262/17, C-263/17 και C-273/17, EU:C:2018:961, σκέψη 56).

19 Απόφαση της 9ης Οκτωβρίου 2008, Sabatauskas κ.λπ. (C-239/07, EU:C:2008:551, σκέψη 46).

20 Βλ. αποφάσεις της 22ας Μαΐου 2008, citiworks (C-439/06, EU:C:2008:298, σκέψη 43), της 9ης Οκτωβρίου 2008, Sabatauskas κ.λπ. (C-239/07, EU:C:2008:551, σκέψη 33), και της 28ης Νοεμβρίου 2018, Solvay Chimica Italia κ.λπ. (C-262/17, C-263/17 και C-273/17, EU:C:2018:961, σκέψη 55).

42. Εντούτοις, η ελεύθερη επιλογή προμηθευτή δεν σχετίζεται άμεσα με το είδος του συστήματος με το οποίο είναι συνδεδεμένος ο πελάτης. Το Δικαστήριο διευκρίνισε, συναφώς, ότι αυτή η ελευθερία επιλογής είναι σε κάθε περίπτωση εξασφαλισμένη, είτε ο προμηθευτής συνδέσει τους πελάτες με δίκτυο μεταφοράς είτε τους συνδέσει με δίκτυο διανομής²¹.

43. Το Δικαστήριο επισήμανε ότι τα κράτη μέλη διαθέτουν, εντούτοις, ένα περιθώριο χειρισμών για να κατευθύνουν τους χρήστες των δικτύων προς το ένα ή το άλλο είδος δικτύου, υπό την προϋπόθεση ότι το πράττουν χωρίς δυσμενείς διακρίσεις και χρησιμοποιώντας αντικειμενικά κριτήρια²². Συναφώς, το Δικαστήριο αναγνώρισε παρά ταύτα τη σημασία του σκοπού να αποφευχθεί η σύνδεση των μεγάλων πελατών απευθείας με τα δίκτυα μεταφοράς, σύνδεση η οποία θα είχε ως αποτέλεσμα την επιβάρυνση μόνον των μικρών πελατών με το κόστος σχετικά με τα δίκτυα διανομής και, επομένως, την αύξηση της τιμής της ηλεκτρικής ενέργειας, πράγμα το οποίο μπορεί να δικαιολογήσει την υποχρέωση σύνδεσης κατά προτεραιότητα με δίκτυο διανομής²³.

44. Τέλος, πρέπει να επισημανθεί επίσης ότι, στην απόφαση της 28ης Νοεμβρίου 2018, Solvay Chimica Italia κ.λπ. (C-262/17, C-263/17 και C-273/17, EU:C:2018:961), το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι κλειστό σύστημα διανομής, κατά την έννοια του άρθρου 28 της οδηγίας 2009/72, δεν εξαιρείται, και δεν μπορεί να εξαιρεθεί, από την υποχρέωση ελεύθερης πρόσβασης τρίτων η οποία προβλέπεται στο άρθρο 32, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας²⁴.

45. Ακριβώς υπό το πρίσμα όλων των εκτιμήσεων που προεκτέθηκαν θα εξετάσω στη συνέχεια τα τρία προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο.

B. Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

1. Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

46. Το πρώτο προδικαστικό ερώτημα έχει δύο σκέλη.

47. Με το πρώτο σκέλος, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν οι διατάξεις του άρθρου 2, σημεία 3 και 5, της οδηγίας 2009/72 πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι μοναδικό κριτήριο διάκρισης μεταξύ συστήματος μεταφοράς και συστήματος διανομής και, αντιστοίχως, μεταξύ δραστηριότητας διανομής και δραστηριότητας μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας είναι το επίπεδο τάσης.

48. Με το δεύτερο σκέλος του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν τα κράτη μέλη μπορούν ή όχι να θεσπίσουν ως πρόσθετο κριτήριο διάκρισης μεταξύ δραστηριότητας (και συστήματος) μεταφοράς και δραστηριότητας (και συστήματος) διανομής την κυριότητα των πάγιων στοιχείων που χρησιμοποιούνται για την άσκηση των δραστηριοτήτων αυτών.

21 Βλ. απόφαση της 9ης Οκτωβρίου 2008, Sabatauskas κ.λπ. (C-239/07, EU:C:2008:551, σκέψη 43), και σημείο 41 των προτάσεων της γενικής εισαγγελέα J. Kokott στην ίδια υπόθεση (EU:C:2008:344).

22 Απόφαση της 9ης Οκτωβρίου 2008, Sabatauskas κ.λπ. (C-239/07, EU:C:2008:551, σκέψη 47).

23 Απόφαση της 9ης Οκτωβρίου 2008, Sabatauskas κ.λπ. (C-239/07, EU:C:2008:551, σκέψη 48).

24 Σκέψη 59.

α) *Επί της δυνατότητας των κρατών μελών να προβλέπουν πρόσθετα κριτήρια σε σχέση με την τάση για τη διάκριση μεταξύ συστήματος μεταφοράς και συστήματος διανομής*

49. Από τις εκτιμήσεις που εκτέθηκαν στα σημεία 30 έως 32 των παρουσών προτάσεων προκύπτει ότι, όσον αφορά το νομικό καθεστώς στο οποίο υπάγονται τα ηλεκτρικά δίκτυα της οδηγίας 2009/72, η οδηγία αυτή προβλέπει μια θεμελιώδους σημασίας διάκριση μεταξύ συστήματος μεταφοράς και συστήματος διανομής.

50. Όπως υπενθυμίστηκε στα σημεία αυτά, η οδηγία 2009/72 δεν ορίζει η ίδια τις έννοιες του συστήματος μεταφοράς και του συστήματος διανομής. Εντούτοις, το Δικαστήριο συνήγαγε τον ορισμό των εννοιών αυτών από τους ορισμούς των δραστηριοτήτων «μεταφοράς» και «διανομής» τις οποίες αφορά το άρθρο 2, σημεία 3 και 5, της οδηγίας αυτής, διατάξεις των οποίων την ερμηνεία ζητεί το αιτούν δικαστήριο.

51. Από τους ορισμούς που υπενθυμίστηκαν στο σημείο 31 των παρουσών προτάσεων προκύπτει ότι οι έννοιες του συστήματος μεταφοράς και του συστήματος διανομής έχουν αμφότερες αντικειμενικό χαρακτήρα, υπό την έννοια ότι παραπέμπουν στο δίκτυο αυτό καθ' εαυτό και όχι στο πρόσωπο που το διαχειρίζεται, και αμφότερες στηρίζονται σε διττό κριτήριο: ένα κριτήριο αμιγώς αντικειμενικό, ήτοι το επίπεδο τάσης –υπερυψηλή και υψηλή τάση, για το σύστημα μεταφοράς, και υψηλή, μέση και χαμηλή τάση, για το σύστημα διανομής– και ένα κριτήριο λειτουργικό, το οποίο συνδέεται με τη λειτουργία που κάθε ένα από τα δύο είδη συστημάτων επιτελεί όσον αφορά την οργάνωση και τη λειτουργία του ηλεκτρικού συστήματος, ήτοι τη διοχέτευση ηλεκτρικής ενέργειας για την παράδοση σε τελικούς πελάτες ή σε διανομείς, για το σύστημα μεταφοράς, και για την πώληση σε πελάτες χονδρικής ή σε τελικούς πελάτες, για το σύστημα διανομής, αντιστοίχως.

52. Όσο για το πρώτο κριτήριο, ήτοι το επίπεδο τάσης, όπως υπενθυμίστηκε στο σημείο 32 των παρουσών προτάσεων, το Δικαστήριο επιβεβαίωσε πρόσφατα ότι, όσον αφορά τη φύση των συστημάτων μεταφοράς και διανομής κατά την έννοια της οδηγίας 2009/72 και την ποσότητα της ηλεκτρικής ενέργειας που μεταφέρεται μέσω των συστημάτων αυτών, μόνον η τάση της ηλεκτρικής αυτής ενέργειας είναι το κριτήριο διάκρισης μεταξύ μεταφοράς και διανομής και, επομένως, το κριτήριο που ασκεί επιρροή για να καθοριστεί αν ένα δίκτυο συνιστά σύστημα μεταφοράς ή σύστημα διανομής κατά την έννοια της εν λόγω οδηγίας.

53. Αντιθέτως, όσο για το δεύτερο κριτήριο, το λειτουργικό κριτήριο, επιβάλλεται η επισήμανση ότι τα δύο είδη συστημάτων επιτελούν διαφορετικές λειτουργίες όσον αφορά την οργάνωση και τη λειτουργία του τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας.

54. Συγκεκριμένα, τα συστήματα διανομής χρησιμεύουν για τη μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας σε μεγάλες αποστάσεις, από τους σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας έως τους τόπους χρήσης. Πρόκειται για συστήματα, υποχρεωτικώς μεγάλων διαστάσεων, τα οποία συνήθως διασυνδέονται μεταξύ διάφορων κρατών μελών, μέσω των οποίων μεταφέρεται ηλεκτρική ενέργεια υπερυψηλής ή υψηλής τάσης, με σκοπό τη μέγιστη δυνατή μείωση των απωλειών κατά τη μεταφορά.

55. Αντιθέτως, τα συστήματα διανομής επιτελούν άλλη λειτουργία. Χρησιμεύουν για τη μεταφορά της ηλεκτρικής ενέργειας στους πελάτες συνήθως για σκοπούς ιδιοκατανάλωσης. Γενικώς, είναι μικρότερου μεγέθους και συνήθως αναπτύσσονται σε τοπικό επίπεδο και με τριχοειδή μορφή προκειμένου να φθάσουν στους τελικούς καταναλωτές ή χρήστες. Χαρακτηρίζονται επίσης από επίπεδο τάσης χαμηλότερο εκείνου του συστήματος μεταφοράς, όπως απαιτείται τόσο για λόγους ασφάλειας, ήτοι τη μείωση του κινδύνου ηλεκτροπληξίας πλησίον κατοικημένων περιοχών, όσο και για λόγους διευκόλυνσης της σύνδεσης με το δίκτυο των τελικών οικιακών και βιομηχανικών χρηστών οι οποίοι συνήθως έχουν συνδέσεις χαμηλής και μέσης τάσης, αντιστοίχως.

56. Τα συστήματα μεταφοράς και διανομής είναι συνδεδεμένα μεταξύ τους σε επίπεδο υποσταθμών στους οποίους η ηλεκτρική ενέργεια υπερυψηλής ή υψηλής τάσης η οποία προέρχεται από το σύστημα μεταφοράς μετασχηματίζεται σε ηλεκτρική ενέργεια μέσης τάσης για να μπορέσει να διανεμηθεί μέσω του συστήματος διανομής. Οι υποσταθμοί αυτοί είναι τα σημεία διασύνδεσης των συστημάτων και συνήθως περιλαμβάνουν στοιχεία υψηλής τάσης, τα οποία αποκαλούνται πρωτεύον σύστημα, και στοιχεία μέσης και χαμηλής τάσης, τα οποία αποκαλούνται δευτερεύον σύστημα.

57. Ακριβώς αυτό είναι το πλαίσιο εντός του οποίου πρέπει να δοθεί απάντηση στο ερώτημα με το οποίο το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν η οδηγία 2009/72 επιτρέπει στα κράτη μέλη να θεσπίζουν, στην εθνική νομοθεσία για τη μεταφορά της οδηγίας αυτής στην έννομη τάξη τους, πρόσθετα κριτήρια διάκρισης μεταξύ συστήματος μεταφοράς και συστήματος διανομής.

58. Συναφώς, επιβάλλεται, πρώτον, η επισήμανση ότι οι έννοιες του συστήματος μεταφοράς και του συστήματος διανομής, τις οποίες το Δικαστήριο συνήγαγε από τους ορισμούς που περιέχονται στην οδηγία 2009/72, ουδόλως παραπέμπουν στο εθνικό δίκαιο των κρατών μελών και πρέπει να νοούνται ως αυτοτελείς έννοιες του δικαίου της Ένωσης, οι οποίες, ως τέτοιες, πρέπει να ερμηνεύονται ομοιόμορφα σε ολόκληρη την Ένωση και κατά τρόπο που διασφαλίζει την επίτευξη των σκοπών της ως άνω οδηγίας, οι οποίοι υπενθυμίστηκαν στα σημεία 24 έως 28 των παρουσών προτάσεων.

59. Δεύτερον, επισημαίνεται ότι είναι ιδιαίτερα σημαντικό να γίνει διάκριση ακριβώς μεταξύ δραστηριότητας (και συστήματος) μεταφοράς και δραστηριότητας (και συστήματος) διανομής ηλεκτρικής ενέργειας, δεδομένου ότι η οδηγία 2009/72 προβλέπει διαφορετικά νομικά καθεστώτα για τη μεταφορά και τη διανομή καθώς και διαφορετική ευθύνη για τους διαχειριστές των αντίστοιχων συστημάτων. Αυτό συνεπάγεται επίσης ότι είναι αναγκαίο να έχει η διάκριση αυτή ομοιόμορφο περιεχόμενο σε όλα τα κράτη μέλη.

60. Μολονότι, όπως ορθώς επισήμανε η Επιτροπή, η οδηγία 2009/72 δεν καθιερώνει πλήρη και εξαντλητική εναρμόνιση όλων των ζητημάτων που ρυθμίζονται σε αυτήν²⁵ και, επομένως, αναγνωρίζει στα κράτη μέλη εξουσία εκτιμήσεως όσον αφορά τους τρόπους που είναι πιο πρόσφοροι για την επίτευξη των σκοπών της, εκτιμώ παρά ταύτα ότι η οδηγία αυτή καθορίζει ορισμένες βασικές έννοιες των οποίων το περιεχόμενο πρέπει υποχρεωτικώς να είναι ομοιόμορφο προκειμένου να επιτευχθούν οι σκοποί αυτοί.

61. Στις έννοιες αυτές καταλέγονται, ασφαλώς, η «μεταφορά» και η «διανομή» ηλεκτρικής ενέργειας, κατά το άρθρο 2, σημεία 3 και 5, της προαναφερθείσας οδηγίας από τις οποίες το Δικαστήριο συνήγαγε τις έννοιες του συστήματος μεταφοράς και του συστήματος διανομής. Συγκεκριμένα, οι έννοιες αυτές διαδραματίζουν βασικό ρόλο στο σύστημα της οδηγίας αυτής.

62. Συναφώς, επισημαίνεται ότι η οδηγία 2009/72 προβλέπει ένα συνεκτικό σύστημα το οποίο απαρτίζεται από έννοιες συνδεδεμένες μεταξύ τους για την επίτευξη των σκοπών στους οποίους ο νομοθέτης της Ένωσης απέβλεπε με την έκδοση της οδηγίας αυτής. Στο πλαίσιο αυτό, εκτιμώ ότι η αναγνώριση στα κράτη μέλη της δυνατότητας να επιφέρουν τροποποιήσεις σε βασικές έννοιες, όπως αυτές της «μεταφοράς» και της «διανομής» στις οποίες βασίζεται το σύστημα της οδηγίας αυτής, θα είχε ως συνέπεια την ανομοιόμορφη εφαρμογή των εννοιών αυτών και τον συνακόλουθο κατακερματισμό της ρύθμισης, ο οποίος θα θέσει σε κίνδυνο την επίτευξη των ως άνω σκοπών και, ειδικότερα, του θεμελιώδους σκοπού της δημιουργίας εσωτερικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας.

²⁵ Για αξιολόγηση του εξαντλητικού ή μη χαρακτήρα της εναρμόνισης που επέφερε η οδηγία 2009/72, βλ., κατ' αναλογία, εκτιμήσεις της γενικής εισαγγελέα E. Sharpston στα σημεία 28 επ. των προτάσεων της στην υπόθεση FENS (C-305/17, EU:C:2018:536) Πρβλ., επίσης, σκέψεις 23 επ. της σχετικής αποφάσεως της 6ης Δεκεμβρίου 2018, FENS (C-305/17, EU:C:2018:986), καθώς και σημείο 50 των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα M. Szpunar στην υπόθεση Renerga (C-238/17, EU:C:2018:571).

63. Υπό το πρίσμα των ως άνω εκτιμήσεων, θεωρώ ότι το άρθρο 2, σημεία 3 και 5, της οδηγίας 2009/72 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η τάση είναι το κριτήριο διάκρισης μεταξύ της μεταφοράς και της διανομής ηλεκτρικής ενέργειας και το κριτήριο που ασκεί επιρροή, σε συνδυασμό με τη λειτουργία την οποία επιτελεί το οικείο δίκτυο, προκειμένου να καθοριστεί αν ένα δίκτυο είναι σύστημα μεταφοράς ή σύστημα διανομής κατά την έννοια της εν λόγω οδηγίας.

64. Επομένως, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να προβλέπουν στην εθνική νομοθεσία τους πρόσθετα κριτήρια για τη διάκριση μεταξύ συστήματος μεταφοράς και συστήματος διανομής. Παρά ταύτα, η οδηγία 2009/72 αφήνει στα κράτη μέλη κάποιο περιθώριο χειρισμών για την εφαρμογή των εννοιών αυτών, υπό την προϋπόθεση ότι δεν θίγονται οι επιδιωκόμενοι από την εν λόγω οδηγία σκοποί, με το να καθοριστούν, για παράδειγμα, τα όρια που αντιστοιχούν στα διάφορα επίπεδα τάσης (υπερυψηλή, υψηλή, μέση και χαμηλή).

65. Συναφώς, πρέπει επίσης να επισημανθεί ότι, όπως προκύπτει από τους ορισμούς του «διαχειριστή συστήματος μεταφοράς» και του «διαχειριστή συστήματος διανομής», στο άρθρο 2, σημεία 4 και 6, της οδηγίας 2009/72, τόσο ο διαχειριστής συστήματος μεταφοράς όσο και ο διαχειριστής συστήματος διανομής μπορούν να είναι υπεύθυνοι για τις σχετικές διασυνδέσεις των συστημάτων. Από τον ορισμό αυτόν συνάγεται ότι η οδηγία 2009/72 αφήνει στα κράτη μέλη την επιλογή να καθορίσουν αν τα σημεία διασύνδεσης συστημάτων μεταφοράς και συστημάτων διανομής, όπως οι υποσταθμοί μετασχηματισμού ηλεκτρικής ενέργειας που μνημονεύονται στο σημείο 56 των παρούσων προτάσεων, αποτελούν μέρος του συστήματος μεταφοράς ή του συστήματος διανομής.

2. Επί της απαίτησης ο διαχειριστής συστήματος διανομής να είναι κύριος των πάγιων στοιχείων που χρησιμοποιούνται για την άσκηση της δραστηριότητας διανομής

66. Από την απάντηση στο πρώτο σκέλος του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος, την οποία πρότεινα ανωτέρω, προκύπτει ότι, εφόσον τα κράτη μέλη δεν μπορούν να θεσπίσουν κανένα πρόσθετο κριτήριο σχετικά με την τάση και τη λειτουργία για τη διάκριση μεταξύ συστημάτων μεταφοράς και συστημάτων διανομής, στο δεύτερο σκέλος του ίδιου προδικαστικού ερωτήματος πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι τα κράτη μέλη δεν μπορούν να θεσπίσουν στην εθνική νομοθεσία τους, ως πρόσθετο κριτήριο διάκρισης μεταξύ των εν λόγω συστημάτων, την κυριότητα, εκ μέρους του διαχειριστή, των πάγιων στοιχείων που χρησιμοποιούνται για την άσκηση της αντίστοιχης δραστηριότητας.

67. Τούτου λεχθέντος, εκτιμώ ότι το δεύτερο σκέλος του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος χρήζει διεξοδικότερης ανάλυσης.

68. Στο σύστημα της οδηγίας 2009/72, η απαίτηση να είναι ο διαχειριστής δικτύου κύριος των πάγιων στοιχείων που χρησιμοποιούνται για την άσκηση των αντίστοιχων δραστηριοτήτων, ήτοι, κατ' ουσίαν, να είναι ιδιοκτήτης του δικτύου, δεν θεωρείται κριτήριο διάκρισης μεταξύ δραστηριότητας μεταφοράς και δραστηριότητας διανομής και, επομένως, μεταξύ των δύο ειδών δικτύων. Η απαίτηση αυτή συνιστά, αντιθέτως, υποκειμενική προϋπόθεση η οποία αφορά το νομικό καθεστώς των οντοτήτων που μπορούν να θεωρηθούν ή να οριστούν διαχειριστές των δύο ειδών συστημάτων. Ειδικότερα, η απαίτηση αυτή αφορά τη νομική θέση του διαχειριστή του συστήματος σε σχέση με τα πάγια στοιχεία που χρησιμοποιούνται για τη δραστηριότητα, και συγκεκριμένα σε σχέση με το δίκτυο.

69. Συναφώς, επιβάλλεται η επισημάνση ότι η ίδια η οδηγία 2009/72 προβλέπει, στο άρθρο της 17, παράγραφος 1, στοιχείο α', ότι αναγκαία προϋπόθεση για τον ανεξάρτητο διαχειριστή συστήματος μεταφοράς είναι να είναι ιδιοκτήτης του συστήματος μεταφοράς και των άλλων περιουσιακών στοιχείων που είναι αναγκαία για την άσκηση της δραστηριότητας μεταφοράς.

70. Η πρόβλεψη αυτή περιλαμβάνεται στις διατάξεις της οδηγίας 2009/72 που σκοπούν να διασφαλίσουν την ύπαρξη αποτελεσματικού διαχωρισμού των δραστηριοτήτων προμήθειας και παραγωγής από τις δραστηριότητες δικτύου²⁶.

71. Η οδηγία 2009/72 δεν προβλέπει τέτοια προϋπόθεση για τον διαχειριστή του δικτύου διανομής²⁷.

72. Η οδηγία αυτή προβλέπει μόνον, στο άρθρο της 26, παράγραφος 1, ότι, όταν ο διαχειριστής του συστήματος διανομής αποτελεί μέρος μιας κάθετα ολοκληρωμένης επιχείρησης, δεν υφίσταται «υποχρέωση διαχωρισμού του ιδιοκτησιακού καθεστώτος των περιουσιακών στοιχείων του συστήματος διανομής από την κάθετα ολοκληρωμένη επιχείρηση», αλλά, κατά το άρθρο 26, παράγραφος 2, στοιχείο γ', «ο διαχειριστής του συστήματος διανομής πρέπει να διαθέτει ουσιαστικές εξουσίες λήψης αποφάσεων, ανεξάρτητα από την ολοκληρωμένη επιχείρηση ηλεκτρικής ενέργειας, όσον αφορά τους πόρους που είναι αναγκαίοι για τη λειτουργία, συντήρηση ή ανάπτυξη του δικτύου».

73. Στο πλαίσιο αυτό, δεδομένου ότι η βουλγαρική εθνική νομοθεσία, και ειδικότερα το άρθρο 88, παράγραφος 1, του ΖΕ, θέτει την απαίτηση ιδιοκτησίας του συστήματος διανομής από τον διαχειριστή του δικτύου αυτού, τίθεται το ζήτημα αν η επιβολή μιας τέτοιας απαίτησης συνάδει με την οδηγία 2009/72.

74. Συναφώς, εκτιμώ ότι, κατ' αρχήν, διάταξη εθνικού δικαίου η οποία προβλέπει ότι ο διαχειριστής συστήματος διανομής πρέπει να είναι ο ιδιοκτήτης του συστήματος αυτού δεν αντιβαίνει αφ' εαυτής στη ratio της οδηγίας 2009/72. In abstracto, μια τέτοια διάταξη συνάδει με τους σκοπούς της οδηγίας, καθόσον εντάσσεται στη λογική της ενίσχυσης του διαχωρισμού των διάφορων επιπέδων δραστηριότητας στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας. Από την άποψη αυτή, διάταξη εθνικού δικαίου του είδους αυτού επεκτείνει στον διαχειριστή συστήματος διανομής μια απαίτηση την οποία η ίδια οδηγία ήδη προβλέπει για τον διαχειριστή συστήματος μεταφοράς.

75. Επομένως, εκτιμώ ότι, κατ' αρχήν, η θέσπιση σε εθνική ρύθμιση της απαίτησης τα πάγια στοιχεία με τα οποία ασκείται η δραστηριότητα διανομής να ανήκουν στην κυριότητα του διαχειριστή του συστήματος διανομής εμπίπτει στην εξουσία εκτιμήσεως που η οδηγία 2009/72 αναγνωρίζει στα κράτη μέλη για την εφαρμογή της.

76. Τούτου λεχθέντος, η πρόβλεψη στο εθνικό δίκαιο της υποκειμενικής αυτής απαίτησης όσον αφορά τον διαχειριστή συστήματος διανομής δεν πρέπει όμως να θέτει, in concreto, σε κίνδυνο την επίτευξη των σκοπών της οδηγίας 2009/72, πράγμα το οποίο στον εθνικό δικαστή εναπόκειται να εξακριβώσει κατά περίπτωση.

77. Συναφώς, είναι σκόπιμες ορισμένες παρατηρήσεις.

78. Πρώτον, όπως προκύπτει από τα σημεία 35 έως 37 των παρουσών προτάσεων, το σύστημα μεταφοράς και το σύστημα διανομής πρέπει να υπάγονται, στο σύνολό τους, στο νομικό καθεστώς της οδηγίας. Επομένως, δεν είναι δυνατόν να υφίστανται «γκρίζες ζώνες», ήτοι τμήματα του δικτύου ηλεκτρικής ενέργειας τα οποία μπορούν να χαρακτηριστούν ως σύστημα μεταφοράς ή ως σύστημα διανομής κατά την οδηγία 2009/72, αλλά τα οποία δεν υπάγονται στο προβλεπόμενο από αυτήν νομικό καθεστώς. Η οδηγία 2009/72 δεν προβλέπει ένα «tertium genus» όσον αφορά τη διάκριση μεταξύ συστήματος μεταφοράς και συστήματος διανομής και προϋποθέτει ότι το σύνολο του δικτύου ηλεκτρικής ενέργειας υπάγεται στις διατάξεις της.

²⁶ Πρβλ. αιτιολογική σκέψη 11 της οδηγίας 2009/72.

²⁷ Η ως άνω επιλογή του νομοθέτη οφείλεται στην περίπτωση ότι, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 26 της οδηγίας 2009/72, στο επίπεδο του δικτύου διανομής το ενδεχόμενο δυσμενών διακρίσεων όσον αφορά την πρόσβαση τρίτων και τις επενδύσεις είναι μικρότερο από εκείνο που υφίσταται στο επίπεδο του δικτύου μεταφοράς.

79. Επομένως, στην περίπτωση που δίκτυο ηλεκτρικής ενέργειας μπορεί να χαρακτηριστεί ως σύστημα διανομής κατ' εφαρμογήν των κριτηρίων της τάσης και της λειτουργίας, τα οποία μνημονεύονται στα σημεία 31 και 51 επ. των παρουσών προτάσεων, το δίκτυο αυτό θα πρέπει να υπαχθεί στο προβλεπόμενο από την οδηγία 2009/72 νομικό καθεστώς όσον αφορά τη διανομή, ανεξαρτήτως της εφαρμογής της πρόσθετης απαίτησης της ιδιοκτησίας, η οποία ενδεχομένως προβλέπεται στην εθνική ρύθμιση.

80. Συγκεκριμένα, η παροχή της δυνατότητας μη υπαγωγής τμημάτων του δικτύου στη ρύθμιση της οδηγίας 2009/72, κατ' εφαρμογήν ενδεχόμενων πρόσθετων απαιτήσεων προβλεπόμενων στην εθνική ρύθμιση, θα υπονόμει το σύστημα της οδηγίας 2009/72 και θα έθιγε τους σκοπούς που αυτή επιδιώκει, όπως τη δημιουργία ενιαίας αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας, την ελεύθερη πρόσβαση τρίτων και την ασφάλεια του εφοδιασμού.

81. Επομένως, κατά την άποψή μου, δεν είναι συμβατή με τις διατάξεις της οδηγίας 2009/72 ερμηνεία του εθνικού δικαίου βάσει της οποίας εξαιρούνται, *de jure*, από την έννοια του συστήματος διανομής όλα τα πάγια στοιχεία και όλα τα δίκτυα τα οποία δεν ανήκουν κατά κυριότητα στον διανομέα, ανεξαρτήτως του χαρακτηρισμού τους ως συστήματος διανομής κατ' εφαρμογήν των κριτηρίων της οδηγίας 2009/72. Ως εκ τούτου, σύστημα το οποίο χρησιμεύει για τη διοχέτευση ηλεκτρικής ενέργειας υψηλής, μέσης και χαμηλής τάσης για πώληση σε πελάτες χονδρικής ή σε τελικούς πελάτες συνιστά σύστημα διανομής κατά την έννοια της οδηγίας 2009/72 και, επομένως, υπάγεται στην προβλεπόμενη από την εν λόγω οδηγία ρύθμιση, ανεξαρτήτως του αν το σύστημα αυτό ανήκει κατά κυριότητα στον διαχειριστή συστήματος διανομής.

82. Δεύτερον, η εκ του νόμου πρόβλεψη της απαίτησης να είναι ο διαχειριστής του συστήματος διανομής ο ιδιοκτήτης του συστήματος αυτού δεν πρέπει να θίγει τον βασικό σκοπό της οδηγίας 2009/72 περί δημιουργίας πλήρως ανοικτής αγοράς στην οποία διασφαλίζεται ο ανταγωνισμός. Ειδικότερα, η πρόβλεψη μιας τέτοιας απαίτησης μπορεί να δημιουργήσει ένα είδος κανονιστικού φραγμού στην είσοδο στον τομέα της διανομής ηλεκτρικής ενέργειας, με κίνδυνο να δημιουργηθεί υπέρ του ιδιοκτήτη του συστήματος διανομής ένα είδος *de jure* αιωνίου μονοπωλίου διανομής σε καθορισμένη περιοχή.

83. Συγκεκριμένα, αν η ιδιοκτησία του συστήματος διανομής είναι αναγκαία εκ του νόμου προϋπόθεση για την άσκηση δραστηριότητας διανομής σε καθορισμένη περιοχή, τότε μόνον ο ιδιοκτήτης του συστήματος αυτού θα μπορεί να οριστεί διαχειριστής του δικτύου και θα μπορούν να μην προβλέπονται διαγωνισμοί για την ανάθεση της διαχείρισης αυτής, πράγμα που, ελλείψει οποιουδήποτε ανταγωνισμού, συνεπάγεται κίνδυνο μείωσης των κινήτρων για αύξηση της αποδοτικότητας του δικτύου αυτού από τον ιδιοκτήτη του συστήματος.

84. Πάντως, στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να εξακριβώσει αν συντρέχει *in concreto* τέτοια περίπτωση στο πλαίσιο της εθνικής έννομης τάξης.

85. Υπό το πρίσμα όλων των εκτιμήσεων που προεκτέθηκαν, θεωρώ ότι επιβάλλεται το συμπέρασμα ότι, κατ' αρχήν, δεν αντιβαίνει στις διατάξεις της οδηγίας 2009/72 εθνική ρύθμιση η οποία προβλέπει ως πρόσθετη υποκειμενική απαίτηση για τον διαχειριστή συστήματος διανομής να είναι αυτός ιδιοκτήτης του εν λόγω συστήματος, υπό την προϋπόθεση ότι η εφαρμογή της πρόσθετης αυτής απαίτησης που προβλέπεται από την εθνική ρύθμιση δεν θίγει την επίτευξη των σκοπών της οδηγίας αυτής, πράγμα το οποίο στον εθνικό δικαστή εναπόκειται να εξακριβώσει, *in concreto*, κατά περίπτωση.

Γ. Επί του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος

86. Με το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, το οποίο, κατά την άποψή μου, πρέπει να αναλυθεί πριν από το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα²⁸, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν είναι συμβατές με την οδηγία 2009/72 εθνικές διατάξεις όπως, αφενός, αυτή του άρθρου 1, σημεία 20 και 44, των συμπληρωματικών διατάξεων του ΖΕ, οι οποίες ορίζουν τις έννοιες του «συστήματος μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας» και της «μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας», και, αφετέρου, αυτή του άρθρου 88, παράγραφος 1, του ΖΕ, η οποία αναθέτει μόνο στον ιδιοκτήτη του συστήματος διανομής τη δραστηριότητα διανομής και τη διαχείριση του συστήματος αυτού.

87. Η απάντηση στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα προκύπτει άμεσα από τις απαντήσεις που πρότεινα να δοθούν στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα.

88. Όσον αφορά τη συμβατότητα με την οδηγία 2009/72 εθνικών διατάξεων όπως αυτές του άρθρου 1, σημεία 20 και 44, των συμπληρωματικών διατάξεων του ΖΕ, από το σημείο 65 των παρουσών προτάσεων προκύπτει ότι το άρθρο 2, σημεία 4 και 6, της οδηγίας 2009/72 αφήνει στα κράτη μέλη την επιλογή να καθορίσουν αν τα σημεία διασύνδεσης συστημάτων μεταφοράς και συστημάτων διανομής –όπως οι υποσταθμοί που μνημονεύονται στο σημείο 56 των παρουσών προτάσεων στους οποίους η ηλεκτρική ενέργεια υπερυψηλής ή υψηλής τάσης μετασχηματίζεται σε ηλεκτρική ενέργεια μέσης τάσης– αποτελούν μέρος του συστήματος μεταφοράς ή του συστήματος διανομής. Επομένως, δεν αντιβαίνουν στην οδηγία 2009/72 εθνικές διατάξεις οι οποίες προβλέπουν ότι το σύστημα μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας περιλαμβάνει ένα σύνολο ηλεκτρικών γραμμών και ηλεκτρικών εγκαταστάσεων οι οποίες προορίζονται για τη μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας και για τον μετασχηματισμό της ηλεκτρικής ενέργειας υψηλής τάσης σε ηλεκτρική ενέργεια μέσης τάσης²⁹.

89. Όσον αφορά τη συμβατότητα με την οδηγία 2009/72 διάταξης του εθνικού δικαίου όπως το άρθρο 88, παράγραφος 1, του ΖΕ, αυτή προκύπτει σαφώς από το σημείο 85 των παρουσών προτάσεων.

Δ. Επί του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος

90. Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν οι διατάξεις της οδηγίας 2009/72 πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι καταναλωτής ηλεκτρικής ενέργειας, ο οποίος είναι συνδεδεμένος με το ηλεκτρικό δίκτυο σε επίπεδο μέσης τάσης, πρέπει να θεωρείται πάντοτε πελάτης του διαχειριστή συστήματος διανομής ο οποίος διαθέτει άδεια για την αντίστοιχη περιοχή, ανεξαρτήτως του προσώπου που είναι ιδιοκτήτης του εξοπλισμού με τον οποίο είναι άμεσα συνδεδεμένος ο πελάτης αυτός, και τούτο έστω και αν ο εν λόγω πελάτης έχει συνάψει συμφωνίες απευθείας με τον διαχειριστή του συστήματος μεταφοράς.

91. Το προδικαστικό αυτό ερώτημα ανέκυψε σε πραγματική κατάσταση όπου ηλεκτρική γραμμή μέσης τάσης η οποία συνδέει τον πελάτη με το δίκτυο ηλεκτρικής ενέργειας (η γραμμή «Novo pristanishte» η οποία περιλαμβάνεται στην παραχώρηση προς την BMF) είναι συνδεδεμένη με τον εξοπλισμό μέσης τάσης υποσταθμού μετασχηματισμού ηλεκτρικής ενέργειας, ο οποίος ανήκει κατά κυριότητα στον διαχειριστή του δικτύου μεταφοράς (ο υποσταθμός «Ribari» ιδιοκτησίας της ESO).

²⁸ Το αιτούν δικαστήριο ζητεί να απαντηθεί το τρίτο προδικαστικό ερώτημα σε περίπτωση αρνητικής απάντησης στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα και να απαντηθεί το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα. Εντούτοις, λαμβανομένων υπόψη των απαντήσεων που προτείνω να δοθούν στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, εκτιμώ ότι, προκειμένου να δοθεί χρήσιμη απάντηση στο αιτούν δικαστήριο, πρέπει να απαντηθούν όλα τα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το δικαστήριο αυτό.

²⁹ Κατά την άποψή μου, παρέλκει η τοποθέτηση επί του στοιχείου που προβλέπεται στο άρθρο 1, σημείο 20, των συμπληρωματικών διατάξεων του ΖΕ σχετικά με την ανακατανομή των ροών ηλεκτρικής ενέργειας, το οποίο φαίνεται να μην έχει σχέση με τα ζητήματα που τίθενται ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.

92. Από τις εκτιμήσεις που προεκτέθηκαν προκύπτει ότι, σε μια τέτοια κατάσταση, η περίπτωση ότι η σύνδεση πραγματοποιείται σε επίπεδο μέσης τάσης δεν συνεπάγεται υποχρεωτικώς αφ' εαυτής ότι ο οικείος πελάτης είναι συνδεδεμένος με το δίκτυο διανομής.

93. Συγκεκριμένα, από το σημείο 56 των παρουσών προτάσεων προκύπτει ότι η σύνδεση του πελάτη μπορεί να πραγματοποιείται σε επίπεδο εξοπλισμού μέσης τάσης ο οποίος αποτελεί μέρος υποσταθμού. Κατ' εφαρμογήν της εθνικής ρύθμισης του οικείου κράτους μέλους, το οποίο, όπως προκύπτει από τα σημεία 65 και 88 των παρουσών προτάσεων, έχει συναφώς εξουσία εκτιμήσεως, ο εν λόγω υποσταθμός μπορεί να είναι μέρος του συστήματος μεταφοράς.

94. Σε μια τέτοια περίπτωση, ο πελάτης, μολονότι είναι συνδεδεμένος με το δίκτυο ηλεκτρικής ενέργειας σε επίπεδο μέσης τάσης, θα είναι άμεσα συνδεδεμένος με το δίκτυο μεταφοράς σχετικά με το οποίο θα έχει, δυνάμει του άρθρου 32 της οδηγίας 2009/72, δικαίωμα ελεύθερης πρόσβασης, σύμφωνα με τα κριτήρια που διατύπωσε το Δικαστήριο και υπενθυμίζονται στα σημεία 38 έως 43 των παρουσών προτάσεων. Στην περίπτωση αυτή, οι υπηρεσίες δικτύου θα παρέχονται στον πελάτη αυτόν από τον διαχειριστή του συστήματος μεταφοράς.

95. Πάντως, στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να εξακριβώσει αν, εν προκειμένω, συντρέχει τέτοια περίπτωση. Ειδικότερα, στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να διαπιστώσει αν ο εξοπλισμός μέσης τάσης με τον οποίο συνδέεται η γραμμή «Novo pristanishte» συνιστά εσωτερικό στοιχείο μέσης τάσης του υποσταθμού «Ribari» (το οποίο είναι μέρος του δευτερεύοντος συστήματος του εν λόγω υποσταθμού), όπως φαίνεται να συμβαίνει βάσει όσων εξέθεσε το αιτούν δικαστήριο στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, ή αν ο εξοπλισμός αυτός συνιστά, αντιθέτως, εξωτερικό στοιχείο του συστήματος μετασχηματισμού του υποσταθμού «Ribari», το οποίο είναι μέρος της διάρθρωσης του συστήματος διανομής.

96. Στην πρώτη περίπτωση, ο πελάτης θα είναι άμεσα συνδεδεμένος, έστω σε επίπεδο μέσης τάσης, με το σύστημα μεταφοράς και οι υπηρεσίες δικτύου θα παρέχονται σε αυτόν από τον διαχειριστή του συστήματος αυτού και, επομένως, θα είναι πελάτης του εν λόγω διαχειριστή. Αντιστρόφως, στη δεύτερη περίπτωση, ο χρήστης θα είναι συνδεδεμένος με το σύστημα διανομής, οπότε οι υπηρεσίες δικτύου θα παρέχονται σε αυτόν από τον διαχειριστή του δικτύου διανομής του οποίου θα πρέπει να θεωρείται πελάτης, ανεξαρτήτως του προσώπου που είναι ιδιοκτήτης του εξοπλισμού με τον οποίο είναι συνδεδεμένος ο πελάτης.

97. Τέλος, θεωρώ σκόπιμο να επισημάνω, συμπληρωματικώς, όσον αφορά την ηλεκτρική γραμμή μέσης τάσης «Novo pristanishte», ότι από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι η γραμμή αυτή χρησιμοποιείται αποκλειστικά για την προμήθεια ηλεκτρικής ενέργειας στην ΒΜΦ. Στην περίπτωση που δεν συμβαίνει αυτό³⁰, θα τεθεί το ζήτημα ενδεχόμενου χαρακτηρισμού της ως κλειστού συστήματος διανομής κατά την έννοια του άρθρου 28 της οδηγίας 2009/72, αν πληρούνται οι προϋποθέσεις για τον χαρακτηρισμό αυτόν, ή ενδεχομένως ως συστήματος διανομής. Εν πάση περιπτώσει, από τις παρατηρήσεις που εκτέθηκαν στα σημεία 35 έως 37 και 78 έως 81 των παρουσών προτάσεων προκύπτει ότι, στην περίπτωση που η εν λόγω γραμμή μέσης τάσης χρησιμοποιείται για την προμήθεια άλλων πελατών πλην της ΒΜΦ, δεδομένου ότι θα πρέπει να χαρακτηριστεί ως σύστημα διανομής, ουδόλως θα μπορεί να εξαιρεθεί από τη ρύθμιση που προβλέπει η οδηγία 2009/72.

98. Υπό το πρίσμα των εκτιμήσεων που προεκτέθηκαν, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι από την ερμηνεία του άρθρου 2, σημεία 3, 4, 5 και 6, της οδηγίας 2009/72 προκύπτει ότι καταναλωτής ηλεκτρικής ενέργειας, συνδεδεμένος με το δίκτυο ηλεκτρικής ενέργειας σε επίπεδο μέσης τάσης, δεν πρέπει υποχρεωτικά να θεωρείται πάντοτε πελάτης του διαχειριστή του συστήματος διανομής ο οποίος διαθέτει άδεια για την αντίστοιχη περιοχή, αλλά στον εθνικό δικαστή εναπόκειται να εκτιμήσει, λαμβανομένων υπόψη όλων των κρίσιμων νομικών και πραγματικών

³⁰ Συγκεκριμένα, από τις παρατηρήσεις που η ΒΜΦ υπέβαλε ενώπιον του Δικαστηρίου δεν είναι σαφές αν άλλος χρήστης (η Pristanishte Burgas EAD) προμηθεύεται ηλεκτρική ενέργεια μέσω της ίδιας γραμμής.

περιστάσεων, αν ο πελάτης αυτός είναι συνδεδεμένος με υποσταθμό ο οποίος είναι μέρος του συστήματος μεταφοράς ή αν είναι συνδεδεμένος με το σύστημα διανομής, και τούτο ανεξαρτήτως του προσώπου που είναι ιδιοκτήτης του εξοπλισμού με τον οποίο είναι συνδεδεμένος ο πελάτης. Στην πρώτη περίπτωση, ο εν λόγω καταναλωτής θα πρέπει να θεωρηθεί πελάτης του διαχειριστή του συστήματος μεταφοράς, ενώ στη δεύτερη περίπτωση θα πρέπει να θεωρηθεί πελάτης του διαχειριστή του συστήματος διανομής.

IV. Πρόταση

99. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα ερωτήματα του Administrativen sad Sofia-grad (διοικητικού πρωτοδικείου Σόφιας, Βουλγαρία) ως εξής:

- 1) Το άρθρο 2, σημεία 3 και 5, της οδηγίας 2009/72 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η τάση της ηλεκτρικής ενέργειας είναι το κριτήριο διάκρισης μεταξύ της μεταφοράς και της διανομής ηλεκτρικής ενέργειας και το κριτήριο που ασκεί επιρροή, σε συνδυασμό με τη λειτουργία την οποία επιτελεί το οικείο δίκτυο, προκειμένου να καθοριστεί αν ένα δίκτυο είναι σύστημα μεταφοράς ή σύστημα διανομής κατά την έννοια της λόγω οδηγία. Επομένως, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να προβλέπουν στην εθνική νομοθεσία τους πρόσθετα κριτήρια για τη διάκριση μεταξύ συστήματος μεταφοράς και συστήματος διανομής. Παρά ταύτα, τα κράτη μέλη διαθέτουν κάποιο περιθώριο χειρισμών για την εφαρμογή των εννοιών αυτών, υπό την προϋπόθεση ότι δεν θίγονται οι επιδιωκόμενοι από την εν λόγω οδηγία σκοποί, με το να καθοριστούν, για παράδειγμα, τα όρια που αντιστοιχούν στα διάφορα επίπεδα τάσης (υπερυψηλή, υψηλή, μέση και χαμηλή). Κατά την έννοια του άρθρου 2, σημεία 4 και 6, της οδηγίας 2009/72, τα κράτη μέλη μπορούν επίσης να καθορίζουν ελεύθερα αν τα σημεία διασύνδεσης συστημάτων μεταφοράς και συστημάτων διανομής, όπως οι υποσταθμοί μετασχηματισμού της ηλεκτρικής ενέργειας, είναι μέρος του συστήματος μεταφοράς ή του συστήματος διανομής.
- 2) Δεν αντιβαίνει, κατ' αρχήν, στις διατάξεις της οδηγίας 2009/72 εθνική ρύθμιση η οποία προβλέπει ως πρόσθετη υποκειμενική απαίτηση για τον διαχειριστή συστήματος διανομής να είναι αυτός ιδιοκτήτης του εν λόγω συστήματος, υπό την προϋπόθεση ότι η εφαρμογή της πρόσθετης αυτής απαίτησης που προβλέπεται από την εθνική ρύθμιση δεν θίγει την επίτευξη των σκοπών της οδηγίας αυτής, πράγμα το οποίο στον εθνικό δικαστή εναπόκειται να εξακριβώσει κατά περίπτωση.
- 3) Δεν αντιβαίνει στις διατάξεις της οδηγίας 2009/72 εθνική διάταξη η οποία προβλέπει ότι το σύστημα μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας περιλαμβάνει ένα σύνολο ηλεκτρικών γραμμών και ηλεκτρικών εγκαταστάσεων οι οποίες προορίζονται για τη μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας και για τον μετασχηματισμό της ηλεκτρικής ενέργειας υψηλής τάσης σε ηλεκτρική ενέργεια μέσης τάσης.
- 4) Το άρθρο 2, σημεία 3, 4, 5 και 6, της οδηγίας 2009/72 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι καταναλωτής ηλεκτρικής ενέργειας, συνδεδεμένος με το δίκτυο ηλεκτρικής ενέργειας σε επίπεδο μέσης τάσης, δεν πρέπει υποχρεωτικά να θεωρείται πάντοτε πελάτης του διαχειριστή του συστήματος διανομής ο οποίος διαθέτει άδεια για την αντίστοιχη περιοχή, αλλά στον εθνικό δικαστή εναπόκειται να εκτιμήσει, λαμβανομένων υπόψη όλων των κρίσιμων νομικών και πραγματικών περιστάσεων, αν ο πελάτης αυτός είναι συνδεδεμένος με υποσταθμό ο οποίος είναι μέρος του συστήματος μεταφοράς ή αν είναι συνδεδεμένος με το σύστημα διανομής, και τούτο ανεξαρτήτως του προσώπου που είναι ιδιοκτήτης του εξοπλισμού με τον οποίο είναι συνδεδεμένος ο πελάτης. Στην πρώτη περίπτωση, ο εν λόγω καταναλωτής θα πρέπει να θεωρηθεί πελάτης του διαχειριστή του συστήματος μεταφοράς, ενώ στη δεύτερη περίπτωση θα πρέπει να θεωρηθεί πελάτης του διαχειριστή του συστήματος διανομής.